

กัณฑ์ที่๕๙ 1 อนุโมทนาคาถา

วันที่ ๘ มกราคม ๒๕๙๘

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ (๓ ทน)

ยถา วาริวหา ปูรา ปริปุเรนฺติ สาครํ

เอวเมว อิตฺติ ทินฺนํ เปตานิ อุกกปฺปติ

อิจฺฉิตํ ปตฺถิตํ ตุมฺหํชิปปเมว สมฺมิชฺฌตฺตุ

สพฺเพ ปุเรนฺตุ สกฺกปฺปา

จฺนุโท ปณฺณรโส ยถา มณฺนิ โชติรโส ยถาติ ฯ

ณ บัดนี้ อาตมภาพจักได้แสดงธรรมิกถา ในอนุโมทนาคาถา แก่ด้วยยถา ที่พระภิกษุท่านทำกัตตามุ
โหมทนากับท่านอุบาสก อุบาสิกา อยู่เนื่องนี้จ ยถานี้เป็นมคธภาษา หาเป็นสยามภาษาไม่ วันนี้จะแปล
ความเป็นสยามภาษาตามมคธภาษา ให้ได้ความเป็นสยามภาษาสืบไป

เริ่มต้นแห่งอนุโมทนาคาถา ตามวาระพระบาลีว่า ยถา วาริวหา ปูรา ปริปุเรนฺติ สาครํ ห้วงน้ำอันเต็ม
ย่อมยังมหาสมุทรสาครให้บริบูรณ์ได้ฉันใด เอวเมว อิตฺติ ทินฺนํ เปตานิ อุกกปฺปติ ทานที่ท่านได้ถวาย
แล้วในโลกนี้ ย่อมสำเร็จประโยชน์แก่ท่านผู้ละโลก นี้ไปแล้วได้ฉันนั้นนั่นเทียว อิจฺฉิตํ ปตฺถิตํ ตุมฺหํ
ชิปปเมว สมฺมิชฺฌตฺตุ ท่านปรารถนาไว้แล้วอย่างใด ตั้งใจไว้แล้วอย่างไร ขอจงสำเร็จตามปรารถนาแก่
ท่านโดยฉับพลันเถิด สพฺเพ ปุเรนฺตุ สกฺกปฺปา ความดำริของท่านจงเต็มเป็นอันดี ความดำริของท่านจง
เต็มเปี่ยมเป็นอันดี จฺนุโท ปณฺณรโส ยถา ดังพระจันทร์วันปัดณรสี เหมือนพระจันทร์วันปัดณรสี มณฺนิ
โชติรโส ยถา เหมือนแก้วมณีอันมีแสงสว่างไสวเป็นอันดี นี้เป็นกัตตามุโหมทนาคาถา

ห้วงน้ำที่เต็มเมื่อเต็มมากขึ้นเป็นลำดับมา จนกระทั่งเต็มห้วยหนองคลองใหญ่หน่อยเป็นลำดับขึ้นมา
ท่วมทุ่งท่าตอสายเหมือนดังกับน้ำในประเทศไทยนี้ เต็มเปี่ยมหมด ท่วมไปหมด เมื่อถึงน้ำลดก็ไหลลง
ไป ที่ดอนไหลลงไปสู่ที่ลุ่ม คลองเล็กไหลไปอยู่คลองใหญ่ คลองใหญ่ก็ไหลไปเป็นลำดับไป ลงสู่แม่น้ำ
ทั้งห้าสาย แม่น้ำทั้งห้าไหลลงสู่มหาสมุทร ไปเต็มเปี่ยมอยู่ในมหาสมุทรนั้น ไม่ได้มีคลาดเคลื่อนไป
ทางใดทางหนึ่ง จะล้นไหลไปข้างหนึ่งข้างใดไม่ได้ แม้เป็นไปในอากาศ ก็ไปเป็นเมฆจับอยู่ในพื้นท้องฟ้า
พอถึงเวลาคตก ไหลลงไปอีก ลงไปสู่มหาสมุทรหมด ไม่ได้เคลื่อนคลาดฉันใด ท่านโหมทนาทานที่ท่านให้
แล้วแต่มนุษยโลกนี้ ทานที่ท่านให้แล้วแต่โลกนี้ย่อมสำเร็จประโยชน์แก่ท่านผู้ละโลกนี้ไปแล้วฉัน นั้น
นั่นแหละสำเร็จประโยชน์จริงๆ ไม่มีปัญหา อิจฺฉิตํ ปตฺถิตํ ตุมฺหํ ชิปปเมว สมฺมิชฺฌตฺตุ ผลที่ท่าน
ปรารถนาแล้วและตั้งใจไว้ จงสำเร็จแก่ท่านโดยฉับพลันเถิด สพฺเพ ปุเรนฺตุ สกฺกปฺปา ขอความดำริทั้งปวง
จงเต็มเปี่ยมเป็นอันดี เหมือนพระจันทร์วันปัดณรสีหรือเหมือนแก้วมณีโชติรส ทรงแสงสว่างเป็นอันดี
นี้เป็นคำพระภิกษุเถรานุเถระได้ทำกัตตามุโหมทนาเป็นมคธภาษา ขยายความเป็นสยามภาษาได้ความ
ดังนี้

เมื่อจบยถาแล้ว ท่านก็ให้ สพุพี นี่ก็เป็น สามัญญานุมโหนาคาธา สพุพีติโย วิวชชนตุ แปลเป็นสยาม ภาษา ขอจัญไรทั้งปวงจงระเหิดหายไป สพุพีโรโค วินสุสตุ ขอโรคทั้งปวงจงหาย มา เต ภวตวนุตตราโย ขออันตรายอย่าเกิดมีแก่ท่านเลย สุขี ทีฆายุโก ภว ขอท่านจงเป็นผู้มีสุข มีอายุยืนเถิด ท่านก็ว่า ครั้งที่ ๒ สพุพีติโย วิวชชนตุ ขอจัญไรทั้งปวงจงระเหิดหายไป สพุพีโรโค วินสุสตุ ขอโรคทั้งปวงจงหาย มา เต ภวตวนุตตราโย ขออันตรายอย่าเกิดมีแก่ท่านเลย สุขี ทีฆายุโก ภว ขอท่านเป็นผู้มีสุข มีอายุยืนเถิด ครั้งที่ ๓ สพุพีติโย วิวชชนตุ ขอจัญไรทั้งปวงจงระเหิดหายไป สพุพีโรโค วินสุสตุ ขอโรคทั้งปวงจงหาย มา เต ภวตวนุตตราโย ขออันตรายอย่าบังเกิดมีแก่ท่านเลย สุขี ทีฆายุโก ภว ขอท่านเป็นผู้มีสุข มีอายุยืนเถิด เมื่อครบ ๓ ครั้งแล้ว ในตอนหลัง อภิวัตนสีลิสฺส นิจุจํ วุฑฒาปจายีโน จตุตตารโธ ธมฺมา วุฑฒนฺติ อายุ วณฺโณ สุขํ พลํ แปลเป็นสยามภาษาว่า ธรรมทั้ง ๔ ประการ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ย่อมเจริญแก่บุคคลผู้มีอภิวัตนกราบไหว้เป็นนิจ ย่อมเจริญแก่บุคคลผู้ อ่อนน้อมต่อผู้หลักผู้ใหญ่เป็นนิจ นี่ธรรม ๔ ประการนี้สำคัญนัก เป็นธรรมประจำโลก ประจำธรรม เป็นธรรมประจำธรรมด้วย เป็นธรรมประจำโลกด้วย ท่านให้พรทุกวัน ยถา สพุพี ให้ทุกวัน แต่ว่าเรา จำกันไม่ค่อยได้ พรเหล่านี้ ไปลืมๆ เสีย หรือไม่รู้จักภาษา เราเป็นไทย แปลเป็นสยามไม่เข้าใจ ไม่เล่าเรียนศึกษา เพราะเหตุนั้น วันนี้ควรเอาใจใส่ แปลให้ท่านทั้งหลายเข้าใจว่า อภิวัตนสีลิสฺส นิจุจํ วุฑฒาปจายีโน จตุตตารโธ ธมฺมา วุฑฒนฺติ อายุ วณฺโณ สุขํ พลํ ว่า ธรรม ๔ ประการคือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ธรรม ๔ ประการ นี้ย่อมเจริญแก่บุคคลผู้กราบไหว้เป็นนิจ หรือย่อมเจริญแก่ บุคคลผู้มีปกติอ่อนน้อมต่อผู้หลักผู้ใหญ่เป็นนิจ ธรรม ๔ ประการนี้สำคัญนัก

อายุ นั่นคือ อายุยืน เป็นอายุชัชย ไม่ตายในปฐมวัย มัชฌิมวัย ไครๆ ก็ชอบ ไครๆ ก็ปรารถนา วรรณะ ผิว พรธณ วรรณะไม่ต้องตกแต่งงดงามอยู่เนื่องนิจ ตั้งแต่เด็กเล็กหนุ่มสาวแก่เฒ่าชรา มีความ เจริญที่ตน มีความสวยงาม อยู่เนื่องนิจ เมื่อมีความสวยงามอยู่เนื่องนิจ เมื่อมีความสวยอยู่เนื่องนิจ เพราะบุญกุศลราศีที่ได้สั่งสมอบรมไว้ เจริญอยู่เป็นนิจไม่เสื่อมทราม เรียกว่าวรรณะ สุขะ มีความ สบายกาย สบายใจในอิริยาบถทั้ง ๔ นั้ง นอน ยืน เดิน นั่งก็เป็นสุข นอนก็เป็นสุข หลับก็เป็นสุข ตื่น ก็เป็นสุข ผืนก็ไม่ผืนร้าย ผืนแต่ดี เป็นที่เฝืออิมของใจ มีความสุขอย่างนี้ พละ มีกำลัง จะไปทางบก ทางน้ำ ทางอากาศก็ตาม จะใช้กำลังกายประกอบกิจการงาน ก็มีกำลังกายเพียงพอ จะใช้กำลังวาจา บังคับการงาน ก็มีกำลังวาจาพอ หรือจะโต้ตอบโต้ปัญหาอย่างหนึ่งอย่างใด ก็มีกำลังทั้งนั้น กำลังใจ เล่า ก็แข็งขัน ไม่ทพพลาภาพ แข็งขันอยู่เสมอไป จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดไม่มีใจโอดไม่ลดละ ทำได้สำเร็จทุก ประการ อย่างนี้เรียกว่ากำลังใจดี เขาเรียกว่ากำลังใจดี และกำลังกาย อาจจะทำอยู่ได้ด้วยกำลังใจ ไม่ดีละก็ แม้แต่เป็นเพียงกะลาโขกเท่านั้น เข้าใจว่ากูเท่ากัดสลบคาที่ ไม่ไขงูเท่าทรอกกะลามันโขกเอา เท่านั้นที่มีกำลังเรี่ยวแรงขึ้นแล้ว เพราะกำลังใจไม่เสีย กำลังใจมันดี แม้ไฟจะไหม้จะเป็นอันตรายอย่าง หนึ่งอย่างใดเกิดขึ้น กำลังใจดีละก็ไม่เสียของเท่าใดนัก แก้ไขได้ทันที ถ้ากลัวหรือใจเสียละก็ เสียหาย หมดทุกสิ่งทุกประการ

เหตุในพร ๔ ประการ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ที่จะเจริญแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ต้องอาศัยเคารพอภิวัตกราบไหว้ เคารพอภิวัตกราบไหว้นั้นอย่างไร เคารพนี้เป็นตัวสำคัญนัก เมื่อเราปฏิบัติพุทธศาสนา เราจะต้องเคารพพระพุทธศาสนาจริงๆ เคารพจริงนี้ทำอย่างไร ทำไม่ถูกเสียด้วย นี่แหละสำคัญนัก เพื่อจะให้พระพุทธศาสนาเจริญต้องเคารพกันจริง หากว่าเป็นภิกษุก็เป็นภิกษุกันจริง ไม่ทำพิธีเสีย หายแต่อย่างหนึ่งอย่างใด เรื่องสมาธิ เรื่องปัญญาถลันถล้าอยู่ เมื่อเป็นสามเณรก็ต้องเคารพในหน้าที่ สามเณรจริง หน้าที่ของสามเณรมีศีล ๑๐ ศีล ๑๐ ไม่ขาดตกบกพร่องจริง เมื่อเป็นอุบาสกก็ต้องเคารพ ในหน้าที่อุบาสกต้องมั่นอยู่ในไตรสรณาคมน์ ศีล ๕ ศีล ๘ ตามหน้าที่ตามปกติ ก็ศีล ๕ ปัญจศีลมี องค์ ๕ ประการ ปาณา อทินนา กามะ มุสา สุรา ถ้าวัน ๘ คำ ๑๕ คำ วันธัมมสวนะ ก็มีศีล ๘ ประจำตัวอยู่ไม่ขาดสาย นี่เคารพในหน้าที่อุบาสก อุบาสิกา หน้าที่บริจาคตาน, รักษาศีล, เจริญ ภาวนา หน้าที่บริจาคตาน, รักษาศีล, เจริญภาวนา ถึง เวลาให้ทาน ก็ให้ทานตามกำลังของตน ไม่ เตือดร้อน ถึงเวลารักษาศีล ก็รักษาศีลตามกำลังของตน ซื่อตรงต่อศีลจริงๆ ไม่คดโกงต่อศีล ไม่ อวดดีต่อศีล เคารพในศีลอย่างมั่นคงทีเดียว เมื่อเจริญภาวนา ก็เคารพในภาวนาอย่างมั่นคงทีเดียว ทำให้เห็นเป็นปรากฏทีเดียว ถ้าไม่เห็นเป็นปรากฏก็ตีเนียนตัวทีเดียว ว่าตัวไม่เป็น ว่ากล่าวเอาทีเดียว ตีเนียนทีเดียว ดังนี้หน้าที่ของอุบาสก อุบาสิกาเมื่อมาถึงที่ประชุม ภิกษุสามเณรก็เคร่งครัดในศีล สมาธิ ปัญญาของตน อุบาสกอุบาสิกาแล้วก็ต้องเคร่งครัดในหน้าที่ของตน เมื่อจะให้ทานก็ระลึกถึงจาคานุสสติ ระลึกถึงการให้ทาน เมื่อจะรักษาศีลก็ระลึกถึงสีลานุสสติ ถือ ศีลของตนไว้ ถือศีลให้มั่นคง อย่าสงใจไปในทางอื่น เมื่อเจริญภาวนาก็ทำภาวนาให้เกิดปรากฏขึ้น อย่าสงใจไปในที่อื่น เมื่อมีเป็นขึ้น เข้าที่ประชุมก็ระลึกถึงตัวไว้ให้มั่นคง อย่าลอกแลก ไม่งอนแง่นไม่แคลนคลอน ทำภาวนาให้เห็นแจ่ม อยู่เสมอ ใสเป็นกระจก วันอื่นมีธุระน้อย วันอื่นมีธุระมาก แต่วันพระเราสละแล้วที่จะจำศีลภาวนา ต้องมั่นอยู่ ภาวนาให้เห็นให้เป็นปรากฏ ใจจงอยู่ในภาวนา ส่งให้เป็นกระจกส่องเงาหน้า ดูกันอยู่ เสมอ แจ่มใสเป็นพระจันทร์ ธรรม์ ซึ่งธรรม อากาศลล วิย ดูดั่งพื้นกระจก สว่างเหมือนกระจก ใจ จรดในพื้นใส่นั้น เมื่อเข้าที่ประชุมต่างทำอย่างนี้ ต่างคนต่างตั้งใจอย่างนี้ นี้พวกเจริญภาวนาเป็นแล้ว พวกไม่เป็นก็ตั้งใจให้แน่แน่ว เราจะทำให้มีให้เป็นบ้าง ใจจรดอยู่ที่หมาย ใจจรดศูนย์กลางดวงธรรมที่ ทำให้เป็นกายมนุษย์ ใจหยุด ไม่หยุดเป็นไม่ยอมกัน ในที่คนมาก ในที่ประชุม ใจต้องหยุด เมื่อทำหยุด ในที่ประชุมชนแล้ว ถ้าว้าวเข้า ก็ยังเจริญหนักเข้าไป ก็ยังเจริญหนักเข้าไป ยิ่งว่องไวหนักขึ้น ต้อง ขำนาญอย่างนี้ การปฏิบัติศาสนาต้องเอาจริงเอาจังอย่างนี้ อย่าให้โลเลเหลวไหล ตัวของตัวเองจะเป็นที่ พึ่งของตัวไม่ได้ นี้เรียกว่า อภิวัตนสี่ลิสสุส เคารพต่อหน้าที่ต่อศีลธรรมของตนจริงๆ นี้เรียกว่าเคารพ กราบไหว้อยู่ ไม่ทำโลเลเหลวไหล ไม่เอาเรื่องอื่นเข้ามาแทรกแซง ถ้าว้าวจะเป็นอันตรายต่อศีล ถ้าว้าว เป็นอันตรายต่อจาคานุสสติ ระลึกถึงทาน ถ้าว้าวจะเป็นอันตรายต่อศีล การรักษากาย วาจา ใจให้ เรียบร้อย ถ้าว้าวจะเป็นอันตรายต่อการเจริญภาวนา หรือไม่ฉะนั้นไม่สงใจไปในที่อื่น สงใจไปในพระ ภิกษุสามเณรเจริญสาธยายเป็นธรรม ระลึกถึงธรรมว่า เมื่อพระพุทธ เจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ เวลาเข้าสู่ที่ประชุมก็เป็นอย่างนี้ ทำให้เลื่อมใส ปลาบปลื้มอกปลื้มใจ เมื่อเป็นอย่างนี้ ทำได้อย่างนี้ นี้เป็น

ตัวอย่าง อุบาสก อุบาสิกาที่ดีแท้ๆ ภิกษุสามเณรก็จะเป็นตัวอย่างของภิกษุสามเณรที่ดี จะเป็นอายุ
พระศาสนา ไว้กราบเคารพบูชา ไม่ดูถูกดูหมิ่น

ถ้าแม้ว่าเวลาเข้าที่ประชุมเช่นนั้น เอาเรื่องอื่นมาใส่เสีย เรื่องอะไรต่อมิอะไรมาใส่ เรื่องนี้มีแต่ครั้ง
พุทธกาล ไม่ใช่มีแต่ครั้งนี้ มีหญิงพวกหนึ่ง ๕๐๐ คน จะรังควานพระศาสดา พระศาสดาก็อยู่ในที่
ประชุม เมื่อถึงที่ประชุมนั้นแล้ว พระศาสดายังไม่เทศน์อยู่ เอาสุราหนีไปไปในพวงในพวง ซ่อนเป็นขวด
เล็กซ่อนไป เมื่อมีโอกาสก็ดื่มเสีย ๒ อีก ๓ อีก พอหน้าตึงๆ ซาๆ พอหนักก็ดื่มเสียอีก เอาพอสสมควร
ก็ไปคุยกับสนมพรหมไพรในที่ประชุมของพระพุทธเจ้า ไปคุยกันในที่ประชุมเพื่อจะทำลายพระศาสดา
พระศาสดาก็ทรงทราบ พอพระศาสดาจะเทศนาว่าการ พอปรารภขึ้นเทศน์ พวกนั้นก็สาที่เดียว ร้อง
กัน ๕๐๐ คนนั้น พระพุทธเจ้าเทศนาทำให้มีดเหมือนดังไม่มีดวงจันทร์ดวงอาทิตย์ มีดตีไปหมด พวก
เหล่านั้นก็ตกอกตกใจ พวกเขาทั้งหลายหายเมาสร้างเมา มีดหมดไม่เห็นฟ้า ตกอกตกใจ กันทีเดียว
เมื่อแสดงปาฏิหาริย์เช่นนั้นแล้ว ก็แสดงให้สว่างให้ปรากฏขึ้น พวกนั้นสร้างเมาแล้ว เทศนาทีเดียวพวก
นั้นได้มรรคผลตามกาลสมัยทีเดียว ต่อหน้าพระศาสดาต้องแก้ไขอย่างนี้

บัดนี้ปรากฏเช่นนั้น พระศาสดาเสียแล้ว ผู้ที่มีปาฏิหาริย์ปรากฏแสดงเช่นนั้นไม่ได้ พวกเราเข้ามาสู่ที่
ประชุมเช่นนี้ ช่วยกันรักษาเนติแบบแผนเป็นอันดี ครั้งพุทธกาลก็ยังมีพวกเขาทำร้ายพุทธศาสนาเช่นนี้
เหมือนกัน เรารู้หลักเช่นนี้แล้ว ก็ไม่ใช่ใคร ในเมื่อเราเข้าที่ประชุมกันนี้ ไม่มีความเคารพ เราก็ได้ชื่อว่า
ดูหมิ่นดูถูกพระพุทธานุภาพ ต่อไปพวกภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ก็จะเข้าประชุมกันไม่ได้ ก็
เสื่อมทรามไปหมด ให้ปรากฏอย่างนี้ อภิวัตนสีลิสส ไหว้นบเคารพบูชา ลูกหญิงลูกชายต้องไหว้นบ
เคารพบูชาพ่อแม่ อย่าดูถูกดูหมิ่นพ่อแม่ไม่ได้ สิวาจาจา ต้องเคารพครูบาอาจารย์ ไม่เคารพครูบา
อาจารย์ไม่ได้ ขาดอภิวัตนสีลิสส หรือท่านผู้มีอุปการคุณซึ่งเป็นบุพการี ท่านผู้ถูกอุปการคุณเช่นนี้
แล้วต้องตั้งอยู่ในกตัญญูกตเวทิตี นี้เป็นหน้าที่ของความเจริญทางพระพุทธศาสนา

วุฑฒาปจายิโน อ่อนน้อมต่อผู้หลักผู้ใหญ่ผู้เฒ่าผู้แก่ ลักษณะอ่อนน้อมต่อผู้หลักผู้ใหญ่ผู้เฒ่าผู้แก่
เป็นไฉน ผู้เฒ่าผู้แก่เรียกว่า ชาติวุฒิ แก่โดยชาติ วัยวุฒิ แก่โดยวัย คุณวุฒิ แก่โดยคุณ นี้เคารพ
นบนอบ ได้ที่ควร

นี้วัยวุฒินะ ท่านผู้มีอายุมากมีอายุ ๘๐-๙๐ อายุตั้งร้อย อายุมากเช่นนี้เรียกว่า วัยวุฒิ เจริญโดยวัย ถึง
อย่างไรก็ต้องได้รับความอภัยจากผู้ที่มีอายุต่ำกว่าเสมอ ทางพุทธศาสนานั้นถือกันนัก ภิกษุผู้มีอายุมาก
ตั้งแต่ ๓ พรรษาขึ้นไป ถือเป็นวัยวุฒิตีเดียว ล่วงล้ำกันไม่ได้ ผิดพระวินัยหลายข้อ หลายกระทงทีเดียว
ฝ่ายอุบาสก อุบาสิกาเช่นเดียวกันต้องประพฤติเช่นนั้นเหมือนกัน ตั้งอยู่ในความเคารพเช่นนั้นเหมือน
กัน ถ้าว่าไม่ตั้งอยู่เช่นนั้น ตีกันเป็นคนเสียหาย หญิงก็ดีเป็นคนเสียหาย ชายก็ดีเป็นคนเสียหาย
ก้าวก่ายผู้ใหญ่ไม่ได้ นี้เรียกว่า วัยวุฒิ ส่วนที่หนึ่งนี้เรียกว่า วัยวุฒิ ผู้มีอายุมากกว่า

ชาติวุฒินะ เกิด ในตระกูลสูง ในตระกูลกษัตริย์ ตระกูลเศรษฐี ตระกูลคหบดี ตระกูลมหาศาล มีทาส มีบริวาร นั้นเรียกว่าชาติวุฒิ ชาติสูงกว่า ชาติต่ำกว่า ชาติที่ขายดอกไม้ ชาติที่ทำงานเทศะมูลฝอย ทำงานต่ำกว่านั้น เรียกว่าชาติต่ำกว่า ดังนี้เป็นต้น ต่ำก็ต่ำเป็นลำดับ สูงก็สูงเป็นลำดับ ให้เคารพซึ่งกันและกันดังนั้น นั้นเรียกว่าชาติวุฒิ

คุณวุฒิเล่า เคารพโดยธรรม ถึงจะเป็นเด็กเกิดใหม่ในวันนั้น หรือ รู้จักเตียงสา หรือไม่รู้จักรักเตียงสา ก็ตาม เถอะ แต่ว่ามีธรรมที่มั่นคงเรียกว่า คุณวุฒิ เรื่องนี้พระพุทธเจ้าทรงตัดสินสามเณร อายุ ๗ ขวบได้สำเร็จพระอรหันต์ มีพระภิกษุสามเณรน้อยสะอาดสะอาดอันเรียบร้อย พ่อเณรไม่คิดถึงโยม หรือ พ่อเณรไม่หิวข้าวหรือ พ่อเณรไม่คิดถึงบ้านหรือ เขามีอุปนิสัยระณะองค์พระอรหันต์อุปนิสัย อุปนิสัยระณะ เณรหัวเกี้ยงมันก็น่าลูบเล่นนี้ ลูบเล่นตามชอบใจ พระพุทธเจ้าเลิบบไปเห็นเข้า โอ ตายจริงท่าน จีบอสรพิษเข้าที่เขี้ยวแล้วไม่รู้ตัว จีบข้างปลายเข้าที่งาแล้วไม่รู้ตัว จะตายไม่รู้ตัวแล้ว พ่อพระพุทธเจ้าทรงเลิบบพระเนตรเห็นเท่านั้น รับสั่งพระอาณนที ให้ประชุมพระภิกษุสามเณรมาพร้อมกัน พระอาณนทีก็ประชุมทีเดียว เข้าประชุมเช่นนั้นพระองค์ทรงดำรัสออกมา เมื่อพร้อมตามทรงรับสั่ง พระอาณนทีก็ทูลบอกว่ามาพร้อมแล้วพระเจ้าข้า ทรงรับสั่งว่า โอ เราตถาคตต้องการน้ำที่สระอินดาต มาชำระพระบาทสักหน่อยหนึ่ง ท่านทั้งหลาย ถ้านำมาได้ก็นำมาเพื่อเราตถาคต พระองค์รับสั่งดังนี้ พระอรหันต์ท่านก็รู้ ปัญหานี้ไม่ได้ผูกเพื่อท่าน ผูกเพื่อสามเณรองค์นั้น ปุถุชนไม่รู้ ไม่รู้ว่าพระองค์ ประสงค์อย่างไร จะเหาะเหินเดินอากาศไปเอาก็ไม่ได้ จะ ทำอย่างไร เมื่อไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรแล้ว ก็ จะทำอย่างไรกันเล่า สามเณรก็รู้ที่เดียวว่าผูกเพื่อเรา พระอรหันต์คิดว่าเอาหม้อต้มกรักคล้ายกับชาว ปาดตาลละ เขาเอากระบอกเหน็บหลังแล้ว เขาก็ขึ้นไปทำน้ำตาลบน ต้นไม้นั้น คว่าเหน็บหลังเข้าได้ ก็ ลีวไปในอากาศทีเดียว เดี่ยวเดียวเท่านั้นแหละ ไปเอาน้ำที่สระอินดาตมาถวายพระพุทธเจ้าแล้ว ภิกษุ ผู้นั้นตกอกตกใจทีเดียว โอ เราได้ลูบศีรษะพระอรหันต์เข้าแล้ว ตายจริง นี่พระพุทธเจ้ามีพระชนม์มอยู่ ท่านสงเคราะห์เราหนา ถ้าท่านไม่สงเคราะห์เรา เราก็จะตกนรกแท้ทีเดียว ไม่ต้องไปสงสัยละ นี่พระ ศาสดาทำการสงเคราะห์มาเช่นนี้

พระศาสดาเสด็จดับขันธปรินิพพาน ไปแล้ว เมื่อภิกษุวัดหนึ่งหมู่หนึ่งในสถานที่ใด ต้องดูแลแก้ไข อุบาสกอุบาสิกาหมู่นั้นพวกนั้น อย่าให้เลอะเทอะเหลวไหลไม่ได้ จะเอาตัวไม่รอด ต้องแก้ไขอย่างนี้ แทนพระศาสดาไป แทนสาวกของพระศาสดาไป เมื่อพระศาสดาเสด็จดับขันธปรินิพพาน สาวกของท่านเอาใจใส่เพื่อศาสนิกชนทุกถ้วนหน้า เมื่อต่อมาเราก็ต้องเอาใจใส่อย่างนี้ คอยดูแลแก้ไขอย่างนี้ ดูแลแก้ไขในตระกูลของตัวไว้ ขนบธรรมเนียมอันใดที่ทำไว้ ขนบ ธรรมเนียมอันนั้นให้แม่แนวไว้ จะได้ เจริญในเบื้องต้น

ฝ่ายพระพุทธศาสนาเล่า ก็ต้องรักษาขนบธรรมเนียมดุจดั่งนั้นเหมือนกัน การเล่าเรียนดัดแปลงแก้ไข ในทางพระพุทธศาสนาในเวลานี้ ท่านผู้เป็นเมธีมีปัญญา เป็นครูบาอาจารย์ก็ต้องรักษาขนบธรรมเนียม นั้นไว้ ไม่ทำเช่นนั้น ขนบธรรมเนียมเหล่านั้นหายหมด เล่าเรียนไม่ถูก ศาสนาก็ล้มละลาย การ

ประพฤติปฏิบัติตามพระพุทธศาสนาเล่า ภิกษุ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ก็ต้องรักษาขนบธรรมเนียมไว้ ถ้าไม่รักษาขนบธรรมเนียมไว้จะเป็นอันตรายต่อพระพุทธศาสนา เหตุนี้ควรเอาใจใส่ควรแก้ไขทีเดียว การอ่อนน้อมต่อผู้หลักผู้ใหญ่ผู้เฒ่าผู้แก่ เรื่องนี้หญิงก็ดี ชายก็ดี เป็นที่ยินดีของโลก โลกพานิชยชมชอบนัก เป็นที่ยินดีปรารถนาของนักปราชญ์ราชบัณฑิต ท่านรู้เช่นนี้ก็ได้อธิบายว่าเป็นคนมีปัญญา คนประกอบด้วยปัญญา คนเฉลียวฉลาด คนอ่อนน้อม ไม่ใช่คนแข็งกระด้าง ถ้า คนแข็งกระด้างดื้อดึง ไม่เป็นที่ปรารถนา แม้แต่เป็นเด็กก็ไม่เป็นที่ปรารถนา แม้แต่แก่เฒ่าชราก็ไม่เป็นที่ปรารถนา เป็นเหตุอะไรเล่า พระองค์ทรงรับสั่งไว้ว่า สุวจี ว่าง่าย สอนง่าย พระองค์ทรงรับสั่งว่า สาวกของพระศาสดาทุพพใจ ว่าง่าย สอนยาก พระองค์ไม่รับอุปถัมภ์ ผลักไสเสียนี้ เพราะอะไร พระศาสดาทรงสงเคราะห์อนุเคราะห์ประชุมชนจริงๆ เหตุนี้ วุฑฒาปานิโย เคารพต่อผู้หลักผู้ใหญ่ผู้เฒ่าผู้แก่ อ่อนน้อมต่อผู้หลักผู้ใหญ่ผู้เฒ่าผู้แก่ด้วยธรรม ๔ ประการ คือ อายุ จะเป็นผู้มีอายุยืน วรรณะ จะเป็นผู้มีผิวพรรณวรรณะผุดผ่องงดงาม สุขะ จะเป็นผู้มีความสุขกายสบายใจในอิริยาบถทั้งสี่ พละ จะมีกำลังกาย กำลังวาจา กำลังใจ เจริญตามหน้าที่

เหตุนี้ในสามัญวาทที่ชี้แจงมานี้ คลื่นความเป็นสยามภาษาตามมตยาธิบาย ได้พอสมควรแก่เวลา เอเตน สจฺจวชฺเชน ด้วยอำนาจความสัจได้อำงธรรมปฏิบัติในภัตตานโมทนาภาณานี้ พอสมควรแก่เวลา ด้วยอำนาจสัจวาจาที่ได้อำงธรรมเทศนาตั้งแต่ต้นจนจบวสานนี้ ขอความสุขสวัสดิ์จงบังเกิดแก่ท่านทั้งหลายที่ได้มาสมเอนในสถานที่นี้ทุกถ้วน หน้า อาตมภาพชี้แจงมาพอสมควรแก่เวลา สุขุมติจะยุติธรรมิกถาโดยอรรถนิยามความเพียงเท่านี้ เหว่ ก็มีด้วยประการฉะนี้ ๕